

Justitiedepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Remissyttrande avseende Betänkandet SOU
2021:36 Gode män och förvaltare – en översyn

Sammanfattning

Tingsrätten instämmer i huvudsak med utredningens förslag även om en total översyn av reglerna gällande ställföreträdare hade varit att föredra. En synpunkt tingsrätten särskilt vill lyfta fram är att flera av de föreslagna förändringarna ställer högre krav på ställföreträdarna vilket kan komma att försvåra rekryteringen av ställföreträdare ytterligare. De högre ställda kraven bör även beaktas när arvodet bestäms.

Vissa av de sakfrågor som behandlats i betänkandet rör inte tingsrättens verksamhet och tingsrätten avstår i dessa delar att lämna synpunkter.

Tingsrätten vill lämna följande synpunkter avseende specifika avsnitt.

Avsnitt 5 Huvudmannen i fokus

Tingsrätten ställer sig positiv till att det i lagstiftningen tydliggörs att godmanskapet ska upphöra om huvudmannen inte längre samtycker till godmanskapet.

Tingsrättens uppfattning är att de skäl som inte alltför sällan förs fram för att ett godmanskap ska upphöra är att huvudmannen upplever att hennes eller hans vilja inte beaktas eller att medlen inte används för hennes eller hans välbefinnande. Denna fråga aktualiseras även i ärenden när överförmyndarens beslut att neka uttag på överförmyndarspärade konton överklagas. Förslaget att det tydliggörs att huvudmannens medel inte bara ska användas för uppehälle, utbildning och nytta i övrigt utan även i skälig omfattning till hennes eller hans välbefinnande är en positiv utveckling utifrån mänskliga fri- och rättigheter.

Gällande den föreslagna förändringen i 12 kap. 3 § föräldrabalken anser tingsrätten att det finns skäl att göra åtskillnad mellan godmanskap som bygger på huvudmannens samtycke och t.ex. förvaltarskap eller när huvudmannen på grund av sitt hälsotillstånd inte kan lämna samtycke. Den föreslagna formuleringen kan tolkas som att ställföreträdaren endast måste *beakta* huvudmannens vilja och inte att huvudmannens vilja är det som *avgör* de val som ställföreträdaren gör.

Avsnitt 11 Ställföreträdarens uppdrag

Tingsrätten är positiv till att en modernare och tydligare terminologi används genom att uppdragen begränsas till ekonomiska och personliga angelägenheter. Förändringen skulle även innebära en klarare koppling till instituten framtidsfullmakt och anhörigbehörighet.

De föreslagna förändringarna i 11 kap. 4 § föräldrabalken innebär ett välbehövligt förtydligande vad som avses med *mindre ingripande insatser*. Tingsrätten anser dock att det fortsatt kan komma att bli svårighet vid prövningen om godmanskap ska anordnas eller inte då reglerna gällande framtidsfullmakt eller insatser inom socialtjänsten bör vara tillräckliga men då det framkommer att de i praktiken inte fungerar, t.ex. genom att banker inte godtar framtidsfullmakt eller att det saknas institut inom socialtjänsten som fungerar

sammanhållande för att tillförsäkra att den enskilde får den hjälp hon eller han har behov av.

Avsnitt 15 Professionella ställföreträdare

Såsom tingsrätten framhållit inledningsvis finns ett behov av en fullständig översyn av reglerna gällande ställföreträdare. Skälen är den samhällsutveckling som sker gällande svårigheten att rekrytera personer till ideella uppdrag. Tingsrätten har även upplevt att det tagit allt längre tid för överförmyndaren att hitta lämpliga gode män att föreslå för uppdrag och i vissa ärenden har det inte alls gått.

Tingsrätten bedömer att det är en nödvändig ordning att anställda ställföreträdare kan anlitas för vissa uppdrag för att den enskildes intressen ska kunna tillvaratas. En sådan ordning innebär dock ett avsteg från principen om människors ideella engagemang, att den sociala aspekten av godmanskap kan gå förlorad samt innebär en högre kostnad för den berörda kommunen. Denna särreglering pekar ytterligare på behovet att en fullständig översyn av reglerna gällande ställföreträdare.

Avsnitt 22 En ökad beslutanderätt för överförmyndaren

Tingsrätten är positiv till att den dömande verksamheten renodlas då prövningen av otvistiga godmanskap för det mesta är summarisk. En aspekt som bör lyftas är att det finns behov av att klargöra vad som avses med ”motsätter sig anordnande, jämkning eller upphörande” för att tydliggöra när det faktiskt finns intressekonflikter i ärendet.

Utredningen har anfört att förändringen innebär en kostnadsminskning för Sveriges Domstolar med 60 miljoner årligen. Tingsrätten delar inte uppfattningen att 85 procent av alla godmanskapsärenden är otvistiga. Vår uppfattning är istället att ärendena i större utsträckning blivit tvistiga och mer komplexa. En uppskattning är att maximalt hälften av godmanskapsärenden kommer kunna avgöras av överförmyndaren. Därtill kommer att de ärenden som fortsatt

ska avgöras på domstolen är de som är tidskrävande och därmed tar större resurser i anspråk. Det är därför angeläget att det görs noggranna överväganden och analyser innan en kostnadsminskning för Sveriges domstolar beslutas. Det måste även beaktas att domstolen kan få fler inkomna brottmål utifrån den föreslagna skyldigheten för överförmyndaren att anmäla misstanke om brott till åtal.

Avsnitt 23 Ett centralt organ

Inrättandet av ett centralt organ är en viktig komponent för att tydliggöra den omfattande myndighetsutövning mot enskilda som många gånger saknar en egen röst. Statlig styrning, samordning och kontroll skulle även öka rättssäkerheten, effektiviteten och även ge ställföreträdaruppdraget ökad legitimitet och status. Tingsrätten anser att inrättandet av en ny statlig myndighet är nödvändigt för att flertalet av övriga förslag ska kunna genomföras på ett lämpligt och framgångsrikt sätt.

På tingsrättens vägnar

Pia Johansson

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Pia Johansson efter föredragning av beredningsjuristen Linda Hoonk. Rådmännen Elisabeth Karlén, Anna Trulsson, Åsa Nordlander, Joakim Hugoson och Sonja Pettersson Wallin samt tingsfiskalen Johanna Lagerblad har också deltagit i handläggningen.